

Profesor dr Dušan Mojić

Univerzitet u Beogradu

Filozofski fakultet

Odsek za sociologiju

E-mail: dmojic@f.bg.ac.rs; dusan.mojic@ekof.bg.ac.rs

Tel: + 381 64 261 86 98

Smernice za nacionalne izveštaje

*MOBILEurope: Kolektivno pregovaranje za mobilne radnike u
Evropi za vreme Kovida-19 – slučajevi pograničnih radnika, sezonskih radnika i radnika
migranata*

Co-funded by the
European Union

Funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only, and do not necessarily reflect those of the European Union or European Commission. Neither the European Union nor the granting authority can be held responsible for them.

Beograd, mart 2023.

Uvod

Istraživački aspekt projekta *MOBILEurope: Kolektivno pregovaranje za mobilne radnike u Evropi za vreme Kovida-19 – slučajevi pograničnih, sezonskih radnika i radnika migranata* sastoji se od tri različita, ali snažno međusobno povezana dela – desk analize, kvantitativnog prikupljanja i analize podataka i kvalitativnog prikupljanja i analize podataka.

Smernice za desk analizu

Desk analiza je važan deo projekta. Njegova glavna svrha je da se obezbedi konceptualni i kontekstualni okvir za empirijsko kolektivno pregovaranje za mobilne radnike u Evropi tokom pandemije Kovida-19. Desk analiza treba da ima najmanje pet stranica (uključujući i relevantan spisak literaure (bibliografiju)).

Tri kategorije mobilnih radnika bile su glavni fokus analize – pogranični radnici, sezonski radnici i radnici migranti. Ove kategorije radnika definisane su na sledeći način:

1. **Pogranični radnik** je radno lice u zemlji čiji nije državljanin i koje se po pravilu svakodnevno ili najmanje jednom nedeljno vraća u mesto boravka u matičnoj zemlji (preuzeto od Evropskog parlamenta, 2004).

2. **Sezonski radnik** je lice koje radi u zemlji čiji nije državljanin, čija radna aktivnost zavisi od godišnjih doba i koje se vraća u mesto boravka u matičnoj zemlji tokom perioda „van sezone“ (preuzeto od Evropskog Parlamenta; Savet Evropske unije, 2014: 381).

3. **Radnik migrant** je radno lice u zemlji čiji nije državljanin i koje veći deo godine boravi u zemlji zaposlenja/zemlji domaćinu (preuzeto od Generalne skupštine UN, 1990: 262).

Drugi važni koncepti za ovaj projekat su **socijalni dijalog** i **kolektivno pregovaranje**. Iako postoje značajne razlike u Evropskoj uniji (i u Evropi uopšte) u tom pogledu, možemo govoriti o posebnom evropskom modelu socijalnog dijaloga. „Evropski socijalni dijalog se odnosi na razgovore, konsultacije, pregovore i zajedničke aktivnosti u kojima učestvuju

Co-funded by the
European Union

organizacije koje predstavljaju dve strane industrije (poslodavce i radnike). Postoje dva glavna oblika: 1) tripartitni dijalog koji uključuje javne vlasti, 2) bipartitni dijalog između evropskih poslodavaca i sindikalnih organizacija. Ovo se odvija na nivou različitih industrija i unutar sektorskih odbora za socijalni dijalog” (Evropska komisija, 2023).

Desk analiza treba da se zasniva na dostupnim relevantnim sekundarnim izvorima (literatura, zakoni i druge pravne odluke u vezi sa Kovidom-19 itd.) na nacionalnom i evropskom nivou (sa posebnim osvrtom na direktive ili druge zakonske odredbe Evropske unije). Naročitu pažnju treba posvetiti uporednoj analizi evropskog i nacionalnog pravnog okvira u vezi sa kolektivnim pregovaranjem o regulisanju rada mobilnih radnika. Ovo je važno kako za zemlje članice EU koje učestvuju u projektu (Španija, Portugal, Poljska i Grčka), tako i za zemlje kandidate za članstvo u EU (Severna Makedonija i Srbija).

Desk analiza u svakoj zemlji rezultiraće izradom posebne studije o institucionalnom okviru i kolektivnom pregovaranju (uključujući dobre prakse) kada je reč o položaju mobilnih radnika tokom krize izazvane Kovidom-19. Posebnu pažnju treba posvetiti analizi implementacije Evropskog stuba socijalnih prava. „Evropski stub socijalnih prava postavlja 20 ključnih principa i prava od suštinskog značaja za pravedno i dobro funkcionisanje tržišta rada i sistema socijalne zaštite u 21. veku. Evropski stub je referentni okvir za pokretanje reformi na nacionalnom nivou. On služi kao vodič za obnovljeni proces približavanja boljim uslovima rada i života u Evropi. 20 principa i prava sadržanih u Stubu strukturirano je oko tri kategorije:

1. Jednake mogućnosti i pristup tržištu rada;
2. Pošteni uslovi rada;
3. Socijalna zaštita i inkluzija” (Evropska komisija, 2020).

Svi ovi principi i prava su veoma značajni za položaj mobilnih radnika u Evropi (naročito tokom pandemije Kovida-19). Mobilni radnici su posebno ranjiva kategorija u vreme zdravstvenih i bezbednosnih rizika i kada su važila ograničenja vezana za prelazak granica. Mnogi od ovih mobilnih radnika angažovani su u ključnim ili kritičnim sektorima kao što su nega, građevinarstvo i infrastruktura, transport, logistika i dostava, prehrambena industrija i poljoprivreda. Imajući ovo u vidu, Evropska komisija je 30. marta 2020. objavila

Co-funded by the
European Union

Smernice koje se odnose na ostvarivanje slobodnog kretanja radnika tokom izbijanja pandemije Kovida-19. Smernice posebno naglašavaju potrebu „da se dozvoli i olakša prelazak pograničnih radnika, pre svega (ali ne samo) onih koji rade u zdravstvenom i prehrambenom sektoru, i drugim bitnim uslugama (npr. briga o deci, nega starijih lica, neophodni radnici na pružanju komunalnih usluga) kako bi se osigurala kontinuirana profesionalna aktivnost“ (Evropska komisija, 2020a).

Evropska konfederacija sindikata (ETUC) je istakla pozitivnu stranu ovog dokumenta – to jest činjenicu da je jednak tretman postavljen kao opšte načelo. Međutim, „Smernice Komisije ipak nisu dovoljne za rešavanje ključnih pitanja za prekogranične radnike koja se odnose na zdravlju i bezbednost, poreze, socijalnu zaštitu, bolovanje, pristup adekvatnom smeštaju, sanitarnim prostorijama i zdravstvenoj zaštiti, kao i na status upućenog radnika iz treće zemlje. Slično tome, Izveštaj Komisije sa pitanjima i odgovorima za pogranične, upućene i sezonske radnike, čiji je cilj da posluži kao dopuna Smernicama, ne bavi se dovoljno problemima pravne nesigurnosti i pristojnih uslova rada” (ETUC, 2020). Jedan od najvažnijih ciljeva desk analize je da rasvetli nesklad između zakonskih odredaba i stvarnog položaja mobilnih radnika u Evropi u navedenim aspektima.

Smernice za anketu

Kvantitativno prikupljanje podataka biće sprovedeno u vidu transnacionalnog istraživanja. U anketi će učestvovati najmanje 30 mobilnih radnika po zemlji (ukupno 180). Anketa će biti prosleđena putem onlajn upitnika. Ispitanike treba birati prvenstveno (ali ne isključivo) iz sledećih sektora: zdravstvo i institucionalna zaštita, građevinarstvo i infrastruktura, IT industrija, usluge, prehrambena industrija i poljoprivreda. Poželjno je da se izabere 10 ispitanika iz svake kategorije mobilnih radnika – pograničnih, sezonskih i radnika migranata. Poželjno je da su ispitanici (mobilni radnici) tokom pandemije Kovida-19 radili u istoj državi (zemlji domaćinu) kao i sada.

Smernice za intervju/fokus grupe

Co-funded by the
European Union

Prikupljanje kvalitativnih podataka vršiće se kroz intervjuje ili fokus grupe sa liderima (predstavnicima) i članovima sindikata, i predstavnicima poslodavaca (menadžeri/direktori privatnih i javnih preduzeća i ustanova). Postoje dva poduzorka za intervjuje/fokus grupe:

1. **Poduzorak lidera (predstavnik) i članova sindikata;** broj ispitanika po zemlji za ovaj poduzorak je minimum 15 (ukupno 90). Ove ispitanike treba birati iz najmanje tri različita sektora.
2. **Poduzorak predstavnika poslodavaca (menadžera/direktora privatnih i javnih preduzeća i ustanova);** broj ispitanika po zemlji za ovaj poduzorak je minimum 15 (ukupno 90). Ove ispitanike treba birati iz najmanje tri različita sektora.

Posebnu pažnju u kvalitativnom prikupljanju podataka treba posvetiti procesu kolektivnog pregovaranja za mobilne radnike u Evropi, s posebnim akcentom na dosadašnje, sadašnje i buduće uloge i aktivnosti svih ključnih aktera socijalnog dijaloga – predstavnika radnika (sindikata), predstavnika poslodavaca (udruženja poslodavaca) i predstavnika javnih organa (institucije, agencije i inspektorati).

Završni izveštaji

Konačni rezultat analize biće šest nacionalnih izveštaja i završni uporedni izveštaj. Nacionalne izveštaje će pripremiti istraživači iz svake partnerske organizacije na osnovu nalaza i zaključaka desk analiza, ankete i dubinskih intervjuja/fokus grupa. Ovi izveštaji treba da budu dugački najmanje 20 stranica.

Konačni uporedni izveštaj pripremiće glavni istraživač sa Univerziteta u Beogradu. On će obuhvatiti glavne nalaze i zaključke nacionalnih izveštaja, kao i komparativnu analizu sličnosti i razlika u pogledu položaja mobilnih radnika tokom krize izazvane Kovidom-19 u šest evropskih zemalja koje učestvuju u projektu. Uporedni izveštaj će imati najmanje 30 stranica i biće preveden na nacionalne jezike zemalja učesnica.

Bibliografija

ETUC. 2020. *ETUC comments on the European Commission 'Guidelines on Free Movement of Workers during the COVID-19 Outbreak'*. <https://www.etuc.org/en/document/etuc-comments-european-commission-guidelines-free-movement-workers-during-covid-19>

Co-funded by the
European Union

European Commission. 2020. *A Strong Social Europe for Just Transitions*. 2020. https://www.iiea.com/images/uploads/resources/A-Strong-Social-Europe-for-a-Just-Transition_1.pdf

European Commission. 2020a. *Guidelines concerning the exercise of the free movement of workers during COVID-19 outbreak (2020/C 102 I/03)*. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52020XC0330%2803%29>

European Commission. 2023. *Social dialogue*. <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?langId=en&catId=329>

European Parliament; Council of the European Union. 2004. *Regulation No. 883/2004 of the European Parliament and of the Council of the European Union of 29 April 2004 on the Coordination of Social Security Systems*. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:02004R0883-20140101&from=DE>

European Parliament; Council of the European Union. 2014. *Directive 2014/36/EU of the European Parliament and of the Council of 26 February 2014 on the Conditions of Entry and Stay of Third-country Nationals for the Purpose of Employment as Seasonal Workers*. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/ALL/?uri=celex%3A32014L0036>

UN General Assembly. 1990. *International Convention on the Protection of the Rights of All Migrant Workers and Members of their Families*. A/RES/45/158. <https://www.refworld.org/docid/3ae6b3980.html>

Co-funded by the
European Union

Funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only, and do not necessarily reflect those of the European Union or European Commission. Neither the European Union nor the granting authority can be held responsible for them.